

सत्यप्रत बियाणे (Truthfull Seeds) साथी

पोर्टलवर कार्यान्वित करण्याबाबत....

महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय क्रमांक बैठक-३५२५/प्र.क्र.५०/१-ओ

ई फाईल क्रमांक कृवपदुम-१२०२७/४४/२०२५/MAG-१ओ (संगणक क्रमांक १०२३२९७)

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.

दिनांक :- २५ एप्रिल, २०२५.

वाचा :- १) शासन पत्र क्रमांक बैठक-२०२५/प्र.क्र.८५/११-ओ (E-१०४३४८१) दिनांक २६.०३.२०२५

अन्वये निर्गमित इतिवृत्त.

प्रस्तावना :-

केंद्र शासनाने बियाणांच्या उत्पादनापासून विक्रीपर्यंतच्या संनियंत्रणासाठी SATHI (Seed Authentication Traceability and Holistic Inventory) पोर्टल विकसीत केले आहे. साथी पोर्टलची अंमलबजावणी फेज - १ व फेज - २ अशा दोन टप्प्यात करण्यात येत आहे. (१) फेज १ - पैदासकार, पायाभूत व प्रमाणित बिजोत्पादन (२) फेज २ - उत्पादित बियाण्याचे वितरण/ विक्री.

१.२ खरीप २०२३ पासून महाराष्ट्र राज्य बीज प्रमाणीकरण यंत्रणेमार्फत फेज-१ टप्प्याची कार्यवाही करण्यात येत आहे. यामध्ये बियाणे उत्पादक कंपन्यांच्या पैदासकार, पायाभूत व प्रमाणित बिजोत्पादन कार्यक्रमाची सर्व प्रक्रिया (उत्पादक कंपन्यांचे शेतनोंदणीपासून उत्पादित बियाण्यास मुक्त साठा प्रमाणपत्र देणेपर्यंतची) साथी पोर्टलमार्फतच केली जाते. कृषी विभागाच्या संनियंत्रणाने खरीप हंगाम २०२४ पासून फेज-२ टप्प्याची कार्यवाही सुरु करण्यात आलेली असून यामध्ये उत्पादित झालेल्या प्रमाणित बियाण्याचे वितरण / विक्री साथी पोर्टलवर सुरु करण्यात आलेले आहे. केंद्र शासन रब्बी २०२५ पासून सत्यप्रत (Truthful labelled) बियाणे साथी पोर्टलवर कार्यान्वित करण्याच्या प्रक्रियेत आहे.

१.३ सत्यप्रत बियाणे साथी पोर्टलवर घेण्याचे उद्देश :-

(१) सत्यप्रत बियाणे मुख्यता खासगी बियाणे उत्पादक संस्थामार्फत उत्पादित केलेले संशोधित वाणाचे बियाणे असते.

(२) शेतकऱ्यांना उपलब्ध होणाऱ्या बियाणांमध्ये ७०-८०% सहभाग सत्यप्रत बियाणाचा आहे.

(३) बियाणे वितरण प्रणालीमध्ये शोधण्यायोग्यता (Traceability) वाढण्यास मदत होईल.

(४) बियाणांच्या संपूर्ण प्रवासावर (वितरण, विक्री इ.) नियंत्रण ठेवता येते, त्यामुळे पारदर्शकता वाढेल.

(५) बनावट, कालबाह्य आणि अनधिकृत बियाणांच्या विक्रीस प्रतिबंध घालून बियाणे व्यवसायातील अपप्रवृत्ती आणि गैरव्यवहारांना आळा घालता येईल.

(६) बियाणे उत्पादन कंपन्या, वितरक आणि विक्रेते यांच्यातील समन्वय वाढून त्यांचे व्यवस्थापन सोपे होईल.

(७) परराज्यात उत्पादित परंतु महाराष्ट्रात विक्री होणाऱ्या बियाणांवर नियंत्रण ठेवता येईल.

(८) यामुळे शेतकऱ्यांना योग्य व खात्रीशीर प्रतीचे बियाणे उपलब्ध होण्यास मदत होईल.

१.४ दि. ०५/०३/२०२५ रोजी मा. प्रधान सचिव (कृषी) यांचे अध्यक्षातेखाली पार पडलेल्या बैठकीत केंद्र शासनामार्फत सत्यप्रत (Truthful labelled) बियाणाचा साथी पोर्टलवर समावेश होईपर्यंत बियाणे व्यवसायातील सर्व भागधारकाचे अभिप्राय विचारात घेऊन NIC च्या सहयोगाने महाराष्ट्रासाठी सत्यप्रत बियाणे वितरण/ विक्री या पोर्टलवर होण्यासाठी विशिष्ट कार्यप्रणाली विकसित करून येणाऱ्या खरीप हंगामापासून सर्व प्रकारचे बियाणे साथी पोर्टलमार्फतच वितरीत/विक्री केले जाईल, याची दक्षता घेण्याच्या सूचना देण्यात आल्या होत्या.

१.५ मा.मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक २०.०३.२०२५ रोजी पार पडलेल्या पीक विमा योजना व ई-पीक पाहणीच्या बैठकीचे इतिवृत्त संदर्भाधिन पत्रान्वये प्राप्त झाले आहे. सदर इतिवृत्तातील विषय क्रमांक ५ नुसार महाराष्ट्रासाठी साथी पोर्टलवर सत्यतादर्शक बियाणे वितरण / विक्री होण्यासाठी केंद्र शासनाशी समन्वय ठेवून विशिष्ट कार्यप्रणाली विकसीत करून येत्या खरीप हंगामापासून सर्व प्रकारचे बियाणे साथी पोर्टलवर वितरण / विक्री करण्याबाबत कार्यवाही करण्याच्या सूचना प्राप्त झाल्या आहेत.

उपरोक्त पार्श्वभूमीवर पुढीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :-

खरीप-२०२५ हंगामापासून राज्यामध्ये सत्यप्रत बियाणांची विक्री / वितरण साथी पोर्टल व्हारे करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

२. सत्यप्रत बियाण साथी पोर्टलवर कार्यान्वित करण्यासंदर्भात बियाणे उत्पादक / वितरक / विक्रेते यांची जबाबदारी :-

- १) बियाणांच्या किमान गुणवत्तेच्या निकषांची पूर्तता करणे.
- २) बियाण्यांची उगवणक्षमता टक्केवारी, शुद्धता आणि आर्द्रता पातळी ठरलेल्या शासकीय मानकांनुसार असणे.
- ३) साथी पोर्टल अनुरूप सत्यप्रत बियाणांना योग्य लेबलिंग असणे.
- ४) साथी पोर्टलद्वारे सत्यप्रत बियाणांच्या विक्रीची अंमलबजावणी करणे.

३. सत्यप्रत बियाणे (Truthfull Seeds) साथी पोर्टलवर कार्यान्वित करण्यासंदर्भात कृषी आयुक्तालयाने करावयाची कार्यवाही :-

- (१) सत्यप्रत बियाणांची विक्री / वितरण साथी पोर्टल मार्फत करण्यासाठी केंद्र शासनाशी समन्वय साधणे.
- (२) सर्व सत्यप्रत बियाणे उत्पादक/वितरक/विक्रेते यांच्याशी समन्वय ठेवून पोर्टलच्या वापरासाठी आवश्यक ते प्रशिक्षण देणे व मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करणे.

- (३) सत्यप्रत बियाणांची साथी पोर्टलद्वारे वितरण/विक्री करण्यात येत असल्याबाबत शेतकऱ्यांमध्ये जनजागृती करणे. त्याला व्यापक प्रसिद्धी देणे.
- (४) सत्यप्रत बियाणांची विक्री/वितरण साथी पोर्टल मार्फत करण्याच्या अनुषंगाने बियाणे उत्पादक/वितरक/विक्रेते यांना सहाय्य/मार्गदर्शन करण्यासाठी तसेच शेतकऱ्यांना त्यांच्या तक्रारी करण्यासाठी हेल्प डेस्क रस्तापन करणे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२५०४२५१२४९०८९७०९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने.

(राजेश पांड्ये)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :

- १) मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा.मंत्री (कृषि) यांचे खासगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) मा. मंत्री (फलोत्पादन) यांचे खासगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ५) मा. राज्यमंत्री (कृषि) यांचे खासगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) मा.विरोधी पक्षनेता (विधानसभा/परिषद), महाराष्ट्र विधानमंडळ, मुंबई.
- ७) मा.प्रधान सचिव (कृषि) यांचे स्वीय सहायक, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ८) आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ९) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादित, महाबीज भवन, कृषिनगर, अकोला.
- १०) संचालक (निविष्ठा व गुणनियंत्रण), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ११) सर्व कृषि संचालक, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १२) महाराष्ट्र सीडमेन असोसिएशन, जालना
- १३) सीड इंडस्ट्रीज असोसिएशन ऑफ महाराष्ट्र (सिआम), छ. संभाजीनगर
- १४) महाराष्ट्र फर्टिलायझर्स पेस्टिसाईडस् सीडर्डीलर्स असोसिएशन (माफदा), पुणे
- १५) सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक.
- १६) सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
- १७) सर्व जिल्हा कृषि विकास अधिकारी
- १८) निवडनस्ती (कार्यासन १-ओ), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.